

פרוטוקול מס' 112
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג' ז' באב תשל"ה - 15.7.1975, שעה 08.30

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:

י. חמיר - יו"ר
נ. אליעזר
ח. אבו-דביע
י. אדידור
א. אבו-חצירא
י. בארי
א. הרליץ
א. ורדיגר
ת. טובי
א. ידיב
נ. מואב
ד. קורן
ב. צ. קשת

מזמנים:

ח' כ. ג. מועדי (למעלה 4 בסה"י)

מר רותם - משרד הפנים
מר שפט -
מר לוי -
מר גולדווסר - המשפטים
מר וירשובסקי - עיריית ת"א
גב' ה. שטיין -

מזכיר הוועדה:

י. ברזני

ר ש מ ה :

א. אדלר

סדר-היום:

1. ש ו נ ו ת
2. דו"ח מפי ח' ב ורדיגר על רשמי ביקורו בחו"ל
3. מסקנות הוועדה בענין הצעה לסה"י בדבר בניית עיר בחולות ראשל"צ
4. מסקנות הוועדה בענין הצעות לסה"י בדבר הרשויות המקומיות הערביות
5. חוק התכנון והבניה (תיקון מס' 5)
6. חוק הרשויות המקומיות (ייעוץ משפטי).

אני פותח את הישיבה.

הי"ר י. תמיר:

1. שונות

התאחדות הסוחרים חוזר ותובעת שנדון
בצו שפרסם שר הפנים בדבר פתיחת
הם דורשים שהדבר יהיה קשור בסגירת

הי"ר י. תמיר:

חנויות בימי ה' עד שעה 9 בערב.
החנויות בימי ג' אחה"צ.

בענין זה כבר הסברתי לוועדה את
המצב בישיבה קודמת.

מר שפט:

בכוונתי לענות להם במכתב ברוח
הדברים ששמענו מר שפט.

הי"ר י. תמיר:

במסדר הפנים הצטברתי ק ענה של
התכתבות עם הסוחרים גם בת"א, גם
בחיפה וגם בירושלים. ראשית, הצו אומר "ראשי", ולא "חייב". ושנית:
מסדר הפנים רצה בהחלט להצמיד זאת לסגירת חנויות בימי ג' אחה"צ,
אלא שנתקל בהתנגדות חזקה במערכת הממשלתית מבפנים.

מר שפט:

בענין חוק בחירת ראשי ערים - אני
מצטער לומר שלא כל ההסתיוגויות שרשמו להם חברי הכנסת בעת הדיונים
בחוק כבר הועברו לידי, ואני מתקשה לנסחן. אני מבקש אלא להודיע
שכל ההסתיוגויות שלא יגיעו לידי עוד היום - לא ייכללו בנוסח שיונח
על שולחן הכנסת.

הי"ר י. תמיר:

בעתונות חפרסמו החלטות שנחקבלו
בעיריית ירושלים, בענין אישור-למפרע
של מלון פלאזה, ובעיריית חיפה - בענין אישור כפל אחוזי בניה לקבלן
פריצקר בהר-הכרמל. בירושלים אושרה למלון פלאזה תוספת אחוזי בניה
שם שהשכחה שלה בלבד מסתכם ב-5 מיליון לירות. אני מבין שהבניה
הבלתי חוקית שם נעשתה בזמנו באחריותו של מיכאל צור. מכל מקום, הבנין
כבר עומד, ושייך לעבר, ואינני סבור שאפשר כעת להרוס אותו. אבל
בחיפה מדובר על בניה לעתיד, והאישור שניתן שם נראה לי מוגזם. אני
מציע שפרסם על דעת הוועדה הודעה שאנחנו רואים בחומרה רבה חריגות
כלשהן בתחום הבניה, ואנחנו קוראים לראשי השלטון המקומי ולראשי
ועדות התכנון לעשות הכל כדי להפסיק את הנגע הזה.

א. הרליץ:

אני מציעה שהודעתנו תביא בחשבון גם
את העובדה שכאשר רשות מקומית כבר
מתעוררת בענין זה - היא הורסת לאו דווקא מבנים מסוג מלון פלאזה
או בתים של הקבלן פריצקר.

הי"ר י. תמיר:

אינני מציע לפרט, מה גם שאינני סבור
שגם אותם קבלנים הבונים דירות
בניגוד לחוק ומוכרים אותם לעניים - ולא דווקא מלון פלאזה -
מפסידים מן העסקות הללו.

א. הרליץ:

נוצר אצלנו מצב משונה: דבר שהוא
כביכול לטובת המדינה - נעשה מותר
גם כשהוא בלתי חוקי. כמו ששוענים במקרה זה: זה לטובת התיירות.

מר שפס:

צריך להבדיל באן בין שני דברים.
יש ענין של החלטות של ועדות מוסמכות
שניתנו לפני מעשה, או גם לאחר מעשה - שינוי חכמות אולי בניגוד
למה שהיינו רוצים, אבל בהתאם להוראות החוק. ויש ענין של אנשים
שבונים בניגוד לכל חוק ואינם עושים דבר כדי לתקן. בענין זה יש
הבדל בין בניית מלון פלאזה שנעשתה בניגוד לכל חוק ואח"כ באו לקבל
אישור חוקי לתמר מוגמר, ובין האישור שניתן לקבלן פריצקו, שאם כי
אנחנו מתנגדים לו - אבל הוא ניתן בהתאם לחוק. לפני שמפורטים אפוא
הודעה בשם הוועדה צריך להקפיד על ההבדלה בין שני הסוגים הללו.

היו"ר י. תמיר:

אמרת שהכוונה היא לפנות בקריאה בשם
הוועדה לכל ראשי השלטון המקומי שהם
ראשי ועדות בנין ערים לעמוד על המשמר לאור הגילויים של בניה בלתי
חוקית - מבלי לציין פרטים. אחרול שמענו גם על קיבוץ בית-אורן העומד
לבנות בחוף שטח הפארק הלאומי בכרמל. עתידם של ישובינו בתכנון הערים
בשטח הבניה, ואני חוזר ומציע שנפנה בקריאה זו מחוץ דאגה, וכאמור -
מבלי להיכנס לפרטים. וכל חבר שירצה - יוכל לעורר את הנושא גם
באמצעות הצעה לטה"י בכנסת.

בישיבה שבקיים ביום ו' הייתי מבקש
שנשמע מנציגי משרד הפנים פרטים על הנושא ששודר אחרול בטלביזיה
בדבר סמצאים שנחגלו בביקורת המשרד בארבע רשויות מקומיות. הייתי
מבקש לשמוע מה קורה בשטח זה.

מר רוזנב:

עוד כה קיבלנו שלושה דו"חות סופיים
ודו"ח אחד חלקי, ועדיין אין לנו
תמונה מלאה. הייתי מבקש אפוא לתת לנו שהות נוספת.

היו"ר י. תמיר:

הדו"ח על באר-שבע היה בידי המשרד
כבר לפני שבועיים-שלושה. נדבר
אפוא קודם כל על מה שכבר ישנו.

אני מקדם בברכה את מר גולדוטר
נציג משרד הפנים שבא אלינו במקומו של מר קלוגמן שעזב ושהעניק לנו
שירותים חשובים ביותר בתקופת שירותו אצלנו.

בישיבה ביום ו' הקרוב נדון על הצעתו
של ח"כ שמואל תמיר בדבר מסירת מידע בחקירות משטרה לידיעת הציבור.
נקיים מפגש עם מועצת העתונות הישראלית. לדעתי אנחנו חייבים לעשות
משהו כדי שהעתונות תהיה ערה יותר לשליחות שהיא ממלאה בעיצוב החברה
הישראלית.

נשמה עכשיו רשמית סיור שערך ח"כ
ורדיגר בחו"ל, סיור בן 7 שבועות שהקיף את ארה"ב וקנדה.

2. דו"ח מפי ח"כ ורדיגר על רשמית ביקורו בחו"ל

א. ורדיגר:

בתקופת שהותי בארה"ב נתקלתי בשני
נושאים מוכרים לנו ושנחנו נוהגים
להתלונן עליהם תמיד:

ראשית - נערך כנס כלל-ארצי של ראשי
ערים בארה"ב בנושא הגרעון התקציבי ברשויות המקומיות והדרישה
שהממשל הפדרלי יכסה אותו. את הכנס יזם ראש העיר היהודי של ניו-יורק,
אברהם בים, לאור מצבה של ניו-יורק שהגיעה לסף קטסטרופה מסש, מכל
הבחינות, מצב שנגרם ע"י הניהול הכושל של העיר בעבר, הפזרנות,
החבוז והתשלומים מעל לשולחן ומחאת לשולחן, והחזקת אוכלוסייה של
מיליונים מובטלת ופושעת על חשבון העיר. בים ניהל מאבק ממושך עם
מושל מדינת ניו-יורק, ואף נסע לנשיא פורד וטען שהעיר פושטת את
הרגל. פורד טען בתשובה שאם הממשל הפדרלי יקח על עצמו את הגרעונות
והחובות של עיריית ניו-יורק - הוא עצמו יפשוט את הרגל, והפנה אותו
למושל המדינה. מכאן אני למד שאיננו בודדים בעולם בשטחזה. בסופו של
דבר העניק הממשל הפדרלי לעיריית ניו-יורק עזרה עקיפה, דרך מושל
המדינה. מכל מקום, הגיעו למסקנה שהעיריות לבדן אינן יכולות לשאת

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
15.7.75

א. ורדיגר:

דבר שני: בניו-יורק היתה שביחה של פועלי מערכת הנקיון. אנחנו מתרעמים על מצב הנקיון ברחובות ובערים שלנו. מה שראו עיני בימי שביחת פועלי הנקיון בניו-יורק לא יתואר במלים; ערימות של זבל על המדרכה ובאמצע הכביש, ודווקא בימים אלה של חום הקיץ. לאחד מה שנעשה שם אנחנו יכולים באמת לשמוח בחלקנו.

מצד שני, יש לנו מה ללמוד מהם. נכון שמגבלות תקציביות מהוות גורם משפיע. אבל השחיתות איננה כספית בלבד. בשטח התנהגות הנהגים בכבישים אנחנו יכולים ללמוד הרבה מן הנעשה בחו"ל; אין צעקות, לא כללות ולא התנגשויות מסוג שיש אצלנו.

נפגשתי עם יהודים רבים ושונים, וניתן לסכם במשפט אחד: הדאגה לישראל, האמונה בקיום ישראל, בחשיבותה ובחיוביותה של מדינת ישראל למען עם ישראל בגולה - מתחזקים והולכים. מאידך, היהודים רואים את מדינת ישראל לאחר מלחמת יום הכיפורים כמדינה הזקוקה להרבה עזרה, גם של העם היהודי בגולה וגם של העמים האחרים, כדי להתקיים. חומיתנו שונה בהרבה מזו שהיתה לפני המלחמה. היהודים מודאגים גם מהמדיניות של הממשלה, שלדעת רבים סומכת יותר מדי על קיסטינגר. כי דעתם של יהודי ארה"ב על קיסטינגר שלילית ביותר, ונראה להם שלנו יש אמונה עיוורת בו. הופעתי בסמופוזיון ביחד עם פרופ' רוי שיצג ביחד עם קיסטינגר על ספסל הלימודים, והוא אמר: דעו לכם שניכסו לא אהד את היהודים, ובחר בקיסטינגר כשר החוץ מתוך כוונה לנצל את עובדת היותו יהודי כדי להכות במדינת ישראל לעת הצורך. כל השנים היה קיסטינגר בורח מיהדות ומיהודים, והיהודים מציינים לנו להאמין בו קצת פחות, ולהאמין קצת יותר בעם היהודי.

ת. טובי:
אולי נוכל לשמוע ממשרד הפנים אם הבחירות לעיריית נצרת אכן יתקיימו בתום תקופת כהונתה של הוועדה הקרואה ב-9 בדצמבר?

היו"ר י. חמיר:
על כך נשמע הודעה ממנכ"ל משרד הפנים בישיבה הבאה.

3. מסקנות הוועדה בענין בניית עיר בחולון ראש"צ

היו"ר י. חמיר:
בוועדת המשנה לא הגענו לכלל סיכום. המסקנה העיקרית שהסתמנה היתה שהוועדה מתנגדת בכל תוקף לכל תוספת בניה באיזור החוף. שר השיכון ביקש לשוחח בענין זה עם חברי הוועדה שיזמו את ההצעה, ושמענו ממנו השגות על דעותינו. היה לי הרושם שהשר עצמו נסוג מכל הענין וטען שבינתיים בונים שם רק שכונה. הוא הבטיח שהממשלה פועלת בהתאם למדיניות שנקבעה עפ"י חלוקת אחוזי הבניה לאיזורים השונים של הארץ.

א. הרליץ:
וכמה בונה הממשלה בשלומי?

היו"ר י. חמיר:
אני מציע שהחברים שישבו בוועדת המשנה יוסמכו ע"י מליאת הוועדה לנסח סופית את המסקנות ולהניחן על שולחן הכנסת. הכוונה לח"כ גיבלבר, בארי, מואב ואנוכי.

ב.צ. קשת:
אני מבקש שהמסקנות יובאו לפני מליאת הוועדה לפני שיוצחו על שולחן הכנסת, כי לי יש השגות משלי.

ד. קורן:
מה שלא יהיו המסקנות - אני מבקש שהן יכללו פסקה מפורשת בדבר איסור כולל של בניה במרכז הארץ.

ב.צ. קשת:

גם אני בעד פיזור האוכלוסייה, אבל אינני חושב שהוא ייעשה ע"י דיבורים בלבד, ואפילו לא ע"י בניית שיכונים בשלומי - אם אין מכינים חשתית של תעסוקה וכו' למתיישבים שם. אני מכיר ערי פיתוח שנשלחו אליהן מאות משפחות, ועשרות בלבד נשארו, משום שאי-אפשר היה לספק להן מה שצריך לספק לבני-אדם. בכרמליאל בנינו רחובות ושיכונים יפים - ובוהה הסתפקנו, והאנשים בורחים משם לראש"צ. אני מבקש אפוא אפשרות להשמיע את דעתי כאן או בוועדת המשנה. אני רוצה שגם שר השיכון ישמע אותי, מפני שכיום אין תיאום בין המשרדים השונים. מי שבונה איננו מתחשב במצב התעשייה במקום, ומי שמקים מפעל איננו מתחשב בצרכים מבחינת בתי-ספר, עבודה וכו'. לא נוכל לעצור את תהליך הבריחה מן המקומות הללו אם הממשלה לא תשנה דראסטית את מדיניותה בנדון. וגם אם אוטרים שכיום יש יותר תיאום - בין דיבור למעשה עוברות שלוש שנים.

א. יריב:

האם הממשלה אכן אישרה את תכנית השיכון הכוללת של שר השיכון?

היו"ר י. תמיר:

לדברי שר השיכון - כן.

הצטערתי לשמוע את דברי ח"כ קשת על "דיבורים". הכנסת קובעת מדיניות; אין זה מתפקידה לעשות מעשים, אלא להנחות את הממשלה, לפקח עליה ולבקר אותה. אני מבקש אפוא מח"כ קשת ומח"כ הרליץ להצטרף לוועדת המשנה ולפעול למען הכללת סעיף במסקנות ברוח דבריו של ח"כ קשת.

הדחלט: ח"כ י. תמיר, ב.צ. קשת, א. הרליץ, ב. טואב, י. בארי וא. גיבלנד ישובו בוועדת משנה שתנסח גשם הוועדה מסקנות סופיות.

4. מסקנות הוועדה בענין הרשויות המוניציפליות הערביות

היו"ר י. תמיר:

בנושא זה דנו ארוכות בוועדה במספר ישיבות. ועדת משנה שבחרנו ניסחה מסקנות, ואילו ח"כ טובי מצידו הגיש הצעת מסקנות משלו. אינני רואה אפשרות לגשר על פני שתי מערכות-המסקנות, ואני מציע שנביע ונניח מסקנות ומסקנות-מיעוט על שולחן הכנסת.

י. ארידורב:

בהצעה-המיעוט של ח"כ טובי יש ספר טעיפים המקבילים לסעיפים שיש בהצעת הרוב. אולי לסעיפים אלה הוא יכול להצטרף בהצעת הרוב ולהסירם מהצעת המיעוט שלו?

ת. טובי:

מסקנות הוועדה לא ישרתו את מטרה הדיוריים שהיו לנו. אני הסתייגתי מן הגישה הכללית של מסקנות הרוב, שביסודה היא חיפוי על המצב הקיים ועל צורת הטיפול בנושא. אני מתנגד במרצות לקביעת מדור מיוחד במשרד הפנים לענייני ערבים, וכיוון שהצעת הרוב כולה היא מקשה אחת - אני מתנגד לה כיחידה שלמה, ומגיש הצעה שלמי משלי.

היו"ר י. תמיר:

לא היה נושא בוועדה שזכה לטיפול כה רב ויסודי כמו הנושא הזה. לכן דבריו של ח"כ טובי ממעיטים מערך עבודתה של הוועדה. מסקנותינו עשויות בהחלט לקדם את מצב הדברים במגזר הערבי.

בסעיף 1 של הצעת המסקנות מוצע שיהיה מגף במשרד הפנים שיתן זכות קדימה לשלטון המקומי הערבי ולבעיותיו. ועדת הפנים צריכה לחייב את משרד הפנים כמשרד-אב לקיים יחידה מיוחדת לטיפול בנושאים הספציפיים הקשורים במגזר הערבי, כדי להעניק להם

ב. מואב:

אני מסתייג מן ההצעה בדבר הקמת אגף מיוחד, כשם שהתנגדתי כל הזמן לקיומו של יועץ מיוחד לענייני ערבים במשרד רה"מ. הנסיון הוכיח שאגפים מסוג זה משמשים מכשיר פוליטי מפלגתי לפעולה בתוך המגזר הערבי ומשאירים את המערכת המוניציפלית בידי שתולננים ותקיפים למיניהם מבין התושבים הערביים. האזרחים הערביים בישראל צריכים להשתלב בצורה בלתי אמצעית בכל אגפי משרד הפנים. נכון שצריך להקדיש תשומת לב מיוחדת למגזר זה שהוזנח במשך שנים, ולכן צריכים להיות באגפים השונים אנשים מומחים לעניין, אבל לא אגף מיוחד. ואם תתקבל הצעת הדוג בעניין זה - אגיש הסתייגות.

ג. ארירד:

גם אני מתנגד להקמת אגף מיוחד לשלטון מקומי ערבי. קידום המגזר הערבי לא ייעשה ע"י קידום מספר האגפים במשרד הפנים. ומה גם שקיימת בעיה של מועצות משותפות, שחיים בהן גם יהודים וגם ערבים. מה יהיה עליהן? ומה בנוגע לדרושים? אם הרוב סבור שצריך להקדיש תשומת לב מיוחדת לרשויות המקומיות הערביות - כך בדיוק צריך לנסח זאת במסקנות, ולא לעודד הקמת אגפים נוספים במשרד הפנים.

ד. קורן:

אני מצטרף לקודמי בשלילת הניסוח המוצע, ומציע לכתוב במקומו: "הוועדה ממליצה בפני משרד הפנים לייחד תשומת לב מיוחדת ליישובים הערביים, ולבטח לשש מך את הכלים המינהליים המתאימים."

ה. תמיר:

אני מסיד את הצעתי בדבר הקמת אגף מיוחד, ותומך בהצעתו של ח"כ קורן.

ו. טובי:

הניסוח חשוב פחות. הבעיה היא שבפרקטיקה קיימת המחלקה המיוחדת במשרד הפנים, וענייני הערבים נמצאים שם בגטו.

ז. חמיר:

הוועדה מאוחדת בדעה שאין מקום לגטו. הניסוח שהציע ח"כ קורן עונה לדרישות השאלה היא כמובן של ביצוע, ואני מקווה שהביצוע יהיה טוב.

סעיף 1(ב) בהצעת המסקנות מדבר על בחינת שיטות פעולה יעילות יותר. מתברר שהאנשים אינם מסוגלים להתמודד עם הביורוקרטיה הענפה הקיימת, וחייבים לשנות. אם במקום כמו אום-אל-פחם צריך ראש המועצה לרוץ אחרי כל משרד ממלתי בנפרד - אין לו זמן להתמסר לענייני המקום כלל.

ח. הרליץ:

זה גורלם של כל ראשי השלטון המקומי בארץ.

ט. קורן:

אני הייתי מנסח את הסעיף כך: "בגלל ייחודו של השלטון המקומי הערבי ממליצה הוועדה לבחון שיטות פעולה יעילות יותר."

י. חמיר:

גם בסעיף זה אני מקבל את הצעתו של ח"כ קורן.

בסעיף 1(ג) מצאנו שיש לעודד שני סוגי פעולה: חינוך העוסקים בשלטון המקומי הערבי, והחדרת המודעות של הצורך בשמירה על רשות הרבים באותה מידה ששוטרים על רשות הפרט. כיום אדם מודע מאד למה שנעשה בביתו ובחצרו, אבל אין לו עניין כלל במה שנעשה ברשות הרבים.

ד. קורן:

גם כאן אני מסכים לתוכן אבל מציע
לנסחו כך: "במסגרת הכשרת הישובים
הללו למלא את תפקידם בחוק ולרווחת התושבים - ממליצה הוועדה:
(1) על עריכת הכשרה וטיפוח של מנהיגות במישור הציבורי והאומניציפטיבי;
(2) מעשה הסברה להחדרת החשיבות שהתושבים ישאו בעול הוצאות התפעול
של השלטון המקומי על שירותיו: כי אם אין ענין המיטי צריך להסביר -
את ענין המנהיגות לא צריך להסביר".

ח. טובי:

בהצעה "לטפח ולעודד" מנהיגות ערבית
יש רמז להתערבות בחיי האוכלוסייה
המקומית ובמאבקים הציבוריים הפנימיים.

היור' י. תמיר:

אתה טועה. משרד הפנים ערך לאחרונה
שני ימי עיון לצציגי השלטון המקומי
(לא היו שם ערבים). הכוונה היא להדרכה והכוונה והכשרה מעשית - דבר
חשוב פי כמה במגזר הערבי. אני מסכים להוציא את המלה "טיפוח" מן
ההצעה ולהסתפק ב"הדרכה ועידוד".

מר רותם:

את הטענות 2 (א) ו-1 (ו) של ההצעה אני
מציע לצרף, ולכלול אותם תחת הכותרת
של "הממשלה ומשרדיה", ולא "הבעיות המקומיות".

ח. טובי:

טענת 2 (ה) מדבר על כך שמצבן הכספי
של הרשויות הערביות דומה לזה של
הרשויות המקומיות. האמנם?

היור' י. תמיר:

בהחלט. יש רשויות יהודיות שמצבן
גרוע פי כמה.

הוחלט: הוחלט לאשר מסקנות כדלקמן:

1. הממשלה ומשרדיה -

- א. הוועדה ממליצה בפני משרד הפנים לייחד תשומת
לב מיוחדת לישובים הערביים, ולבסס לשם כך
את הכלים המינהליים המתאימים.
- ב. בגלל ייחורו של השלטון המקומי הערבי ממליצה
הוועדה לבחון שיטות פעולה יעילות יותר.
- ג. במסגרת הכשרת הישובים הללו למלא את תפקידם
בחוק ולרווחת התושבים - ממליצה הוועדה:
(1) על עריכת הכשרה ועידוד של מנהיגות במישור
הציבורי והאומניציפטיבי;
(2) על מעשה הסברה להחדרת החשיבות שהתושבים
ישאו בעול הוצאות התפעול של השלטון
המקומי על שירותיו.
- ד. הוועדה מצאה כי הקצבות הממשלה לא סיפקו את
צרכי השעה וההתרחשויות בקרב השלטון המקומי
במגזר הערבי. מגמת משרד הפנים בדבר קביעת
מדיניות שעיקרה מתן שירותים בישובים הערביים
ברמה השווה ליתר הישובים בארץ - ראויה לעידוד.

2. הבעיות המקומיות

- א. הוועדה מציינת שגביית המסים בישובים הערביים
אינה עומדת ברמה המניחה את הדעת. הוועדה
ממליצה בפני הרשויות המקומיות להעמיקה ולייעלה.

ב. הוועדה רואה בהרחבת השירותים המונציפליים ובייעולם ע"י הרשויות המקומיות הערביות תנאי להגברת ההשתתפות הכספית של הממשלה בתקציביהן.

ג. הוועדה סבורה שעל משרד הפנים ומרכז השלטון המקומי להרחיב את הדרכתם של עובדי הרשויות המקומיות, למען העלאת רמתהמינהל המקומי.

ד. הוועדה רושמת לפנייה שמצבן הכספי הקשה של הרשויות המקומיות הערביות דומה למצבן של יתר הרשויות המקומיות בישראל, וממליצה בפני הממשלה להגיש להן מלוא הסיוע להקלת מצבן.

ה. בנין מוסדות חינוך הינה אחת הבעיות המטריות את השלטון המקומי במגזר הערבי. הוועדה עמדה על חוסר כיתות לימוד, מועדוני נוער ומתקני ספורט, והעדר מקומות בידור ותרבות. הוועדה מחייבת הקדשת תשומת לב מיוחדת למען קידום פתרון הסוגיות הללו.

ו. הוועדה רואה צורך בהתארגנות קהילתית להגברת שיתוף הציבור ומעורבותו בפעילות הרשות המקומית.

ז. הוועדה סבורה שהפעלת התושבים במשימות המוטלות בדרך כלל על הרשות המקומיות - כגון מועדוני נוער, פעילות חברתית ונכסיון - הינה חיונית ומזעילה, ומוטלת על השלטון המקומי.

ח. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת משרד הפנים בדבר החשת הכנסת תכניות מתאר ליישובים הערביים למען פתרון בעיית שטחי הבניה שהופכת להיות חמורה כתוצאה מבניה בלתי חוקית. ברם, הוועדה סבורה שנושא זה חייב להיות בראש סולם הפעולות.

ט. הוועדה קוראת לרשויות המקומיות הערביות ולוועדות המפקדות על ביעוץ חידק התכנון והבניה להבטיח שהחוק יישמר ואכיפת החוק תקויים. בניה בלתי חוקית גוררת אחריה שיבושים בכל מערכת היישובים, השירותים ואיכות הסביבה, ולהשלכות מרחיקות לכת על החברה כולה.

להניח את המסקנות על שולחן הכנסת, ביחד עם מסקנות-מיעוט של ח"כ טובי.

5. חוק התכנון והבניה (תיסון מס' 5)

היור י. תמיר:
הנושא היחיד שנשאר שנוי במחלוקת בחוק זה היה ענין השהות של 72 השעות. אני כשלעצמי מתנגד למתן שהות כזאת, כי עי"כ לא נפתור את הבעיה אלא רק נגרום לסירבול נוסף של העבודה.

י. ארידור:
לדעתי הצעת החוק משרתת את מטרתה גם אם נאפשר את השהות של 72 שעות, ואינני רואה אפשרות להתפשר על מספר השעות. חייבים לאפשר לאדם להגיש ערעור על צו שהוצא בטעות, ו-72 שעות הן המינימום האפשרי, כי תמיד צריך להביא בחשבון שבתוך הזמן הזה תיכנס גם שבת וכו'. מה גם שאינני מאמין שבניה כזאת מתגלה מיד ברגע הראשון; עד שהשכן מתעורר להודיע - כבר עברו 24 שעות. אשר לזכריו של ח"כ אבוזצירא מהשבוע שעבר בדבר

י. ארידור:

אנשים שהקימו מבנים על המדרכה - סילוק אנשים מחזקה אפשר להשיג גם בלי שהות של 72 שעות. אני חוזר אפוא ומציע שהות של 72 שעות כדי לאפשר פתרון משפטי למקרה של טעות. ומה גם שאני מציע שעילות לפניה למשפט לא יהיו בשיקולים של צדק וכו' אלא רק בנימוק של צד שהוצא בטעות והפונה יצטרך להביא היתר כהוכחה. אם מדברים על שלטון החוק - אין משמעות לשלטון החוק בלי ביט"ש. לכן, דווקא מתוך חיוב המגמה שבהצעת החוק אני ממליץ על השהות של 72 שעות.

י. בארי:

שלטון החוק איננו רק ביהמ"ש. הכוונה בביהמ"ש היא שהאזרחים והרשויות כאחד

ינהגו בהתאם להוראות החוק.

אני כשלעצמי הבנתי מפי נציגי הרשויות המקומיות שדווקא 72 השעות הראשונות הן הגורליות. ואם נאפשר את מרווח הזמן הזה - כשמגיעים לביהמ"ש אנחנו כבר עומדים בפני עובדות מוגמרות, וזה בשעה שהכוונה היא באמת להפסיק את העבודה פיזית מיד בשעות הראשונות לתחילתה. משום כך אין לדעתי מקום למרווח הזמן של 72 שעות, אלא צריך לאפשר להיום מיד, בשעות הראשונות, מבנה שנבנה שלא כחוק - על כל התוצאות האפשריות אם ההריסה הייתה שלא כדין.

מר וירשובסקי:

הדברים שאמר כאן ח"כ אבוחצירא בשבוע שעבר נכונים לכל המקומות, לא רק לרמלה. כל שעה בענין זה היא קריטית. עצם האפשרות של הליכה לביהמ"ש תחיל את הסכנת, ואין זה נכון שאי-אפשר לארוש בנייה בלתי חוקית מיד בשעות הראשונות, גם אם ח"כ ארידור מציע לצמצם את אפשרות הפניה לבית-המשפט, ברור שהאיש יפנה בכל מקרה, ויקבעו לו תאריך שמיעה כעבור שלושה ימים.

י. ארידור:

אבל מוצע במפורש שהגשת הבקשה איננה מבטלת את הצו.

מר וירשובסקי:

אנחנו חושבים שאם נייעל את עצמנו ונצליח לעצור את הבניה הבלתי חוקית ב-80% של המקרים, והדבר ייודע ברבים - גם יתר ה-20% יהססו לבנות.

אני מסכים לדעה ששלטון החוק כולל גם את עליונותה של מערכת בתי-המשפט. אבל כאן מדובר באנשים שלקחו את החוק בידיהם. ושנית - כל ההצעה הוצעה משום שהמציאות הוכיחה שבת-המשפט נכשלו בענין זה, מסיבות שונות, ואנחנו מוכרחים לחפש פתרון למצב תוך הרגשה שבמדינה מתוקנת יותר היינו מחפשים צווי הריסה שיפוטניים בלבד.

בענין צו סגירה - הכנסת נתנה לנו סמכות לסגור עסקים באורח אדמיניסטרטיבי, בחוק רישוי עסקים. הדבר פועל מצויין; אין שימוש לדעה בסמכויות, והסמכות הזאת מצילה ממש חלק מן הרשויות המקומיות.

א. יריב:

כיוון שההצעה בדבר שהות של 72 שעות מדבר גם על תנאים: (1) הבונה יוכיח שיש בידו היתר; (2) אי יכולתי של ביהמ"ש להתלות את הצו - יש כאן לדעתי בטחונות מספיקים.

ושאלה: לפי החוק הקיים נדמה לי שיש סמכות של צו הפסקה מינהלי. אם אין עומדים בו - יכול המינהל לנקוט בצו הריסה.

י. ארידור:

רק אחרי אישור של ביהמ"ש.

א. יריב:
שאלה נוספת: מדוע לא מבוצעים כל צווי ההריסה שכבר הוצאו? והאם יש בטחון שגם צווי הריסה מינהלים אכן יבוצעו?

היו"ר י. תמיר:
לפני שבועות אחדים קיבלנו מכתב-אזעקה של כמה חושבים מפ"ת: על ידם בונים בניין בלי רשיון. הם פנו לעירייה, והעירייה הגישה משפט. השופטים נתנו מיד צו הפסקה. הקבלן צפף על העירייה, על ביהמ"ש, גמר לבנות - ואיכלס בבניין אנשים. כך מתנהלים העניינים. אני מבין את הרגישות של ח"כ ארידור, כמשפטן וכאיש שרוצה לראות בשלטון החוק את היסוד לדימוקרטיה. אני כשלעצמי מתחיל לאחרונה לפקפק בדימוקרטיה; נראה לי שהיא מתחילה לפשוט את הרגל, ואינני רואה בכך חטא אם נלחיל לסטות בכמה דברים מן הדימוקרטיה, שאחרת תהיה כאן בכיה לדורות. ברגע שתאפשר לאדם ללכת לביהמ"ש - תחחיל הסחבת וגטרת עם החוק.

אני תומך בהצעה להקטין את מספר החושבים של רשות מקומית שבה יוחל החוק, מ-100 אלף ל-50 אלף.

מר רותם:
אפשר לבטל בכלל את ההגבלה ולהחיל את החוק על כל העיריות - 31 במספר.

היו"ר י. תמיר:
בישיבה קודמת הובעה טברה שראשי ערים קטנות יהיו נתונים יותר ללחצים בעניין זה, ולכן הציע ח"כ גיבלבר את ההגבלה של 100 אלף חושבים. אבל הוועדה חפשיה להחליט. ייתכן שבאמת אין מקום להפרדה בין סוגי ערים שונים.

מר רותם:
למעשה אפשר היה להחיל את החוק גם על מועצות מקומיות שכולן שייכות למרחב תכנון המקיף מספר מועצות ויש בו קצין מחוז. בוודאי שאפשר להחיל אותן על הערים כולן.

מר גולדווסר:
לעניין השהות: כל הפעלת הצו במקרים כאלה תלויה בפעולתו של מהנדס העיר שמגיש את התצהיר, ויש כאן בכל זאת אלמנט אנושי ולכן חייבים להבטיח את זכויות האזרח ולאפשר פניה כלשהי לביהמ"ש למקרה של טעות, ולו גם תהיה החקופה קצרה מ-72 שעות.

היו"ר י. תמיר:
מי שיראה עצמו נפגע - יוכל תמיד לפנות לביהמ"ש בתביעת פיצויים.

א. אבוחצירא:
הרשויות המקומיות יהיו זהירות מאד בעניין זה, לאור האפשרות של תביעת פיצויים. כל עניין ייבדק באורח יסודי, וצריך לזכור שגם בדיקה כזאת לוקחת זמן. הייתי מבין עוד את השיקול הזה לגבי מבנה-מגורים. אבל 72 שעות מסוכנות מאד בעיקר לגבי מבני מסחר, מה שאפשר לאדם להיכנס למבנה וליצור לו קליינטורה.

י. בארץ:
לדבריו של מר גולדווסר: מהנדס עיר שיהיה זרז במיוחד - מסתכן מאד אם הוא מוטרד תצהיר שמבנה הוקם ללא היתר כשאח"כ יתברר שהיה היתר. בעניין זה הייתי תומך אפוא בדרישת הרשויות המקומיות.

מר שפט:
כיוון שאנחנו מדברים כאן בלאו הכי על חוק בקריאה טרומית, ועוד יהיה סיבוב שני לאחר הקריאה הראשונה - אני מציע להגיש את הצעת החוק לכנסת עם שתי גירסאות בעניין זה.

מר רותם: אני בקשתי להוסיף טעיף שהוצאות ההריסה יהיו על חשבון הבונה, כי לא צריך להעניש את העירייה בהוצאה של אלפי לירות. אין זה קנס, אלא חשלום הוצאה, ומה גם שהוראה דומה קיימת בחוק גם היום.

מר שפט: אני מציע להשאיר גם את העניין הזה לדיון לאחר הקריאה הראשונה.

מר רותם: בתנאי שלא יראו בזה אז נושא חדש.

היו"ר י. חמיר: זה לא נושא חדש.

הוחלט: 1. למחוק את המלים "שמספר התושבים בתחומה עולה על 100 אלף";

2. בענין השהות המוצעת של 72 שעות - להגיש את הצעת החוק לקריאה ראשונה בכנסת בשתי גירסאות;

3. את ענין חשלום הוצאות ההריסה להשאיר לדיון לאחר הקריאה הראשונה של החוק;

4. לאשר העברת החוק לכנסת לקריאה ראשונה.

היו"ר י. חמיר: אני מבקש מח"כ ארידור להביא את החוק לקריאה ראשונה בכנסת.

י. ארידור: לא. אני מבקש שהיו"ר - שהוא יוזם ההצעה - יביא את החוק. אני מצוי אשתחף בדיון.

6. חוק הרשויות המקומיות (ייעוץ משפטי)

היו"ר י. חמיר: בהצעת חוק זה יש הסתייגות למרכז השלטון המקומי בשני דברים. בסעיף 3 הם מתנגדים לחובה שהיועץ המשפטי יהיה עובד הרשות, ומבקשים לאפשר להחזיק עו"ד עפ"י חוזה מיוחד. בסעיף 7 יש להם הסתייגות בענין הסמכויות. הם אינם רואים בעין טובה הטלת חובת התייעצות ביועץ המשפטי בנושאים שונים, אלא מציעים להשאיר זאת לשיקולם של הנבחרים מתי ישאלו בעצת היועץ ומתי לא. לרעתי זוהי נקודת-המוצא של הוותיקים, שסבורים שכבודם ייפגע אם היועצים המשפטיים יקבלו מעמד כלשהו. אני בשל עצמי רואה דרישה זו של השלטון המקומי כמגוחכת.

מר גולדווסר: מה גם שמדובר כאן על חובה לשמוע את העצה בלבד, אבל לא לקבל אותה.

מר שפט: בסעיף 2 כתוב: רשות מקומית חייבת לקבלת ייעוץ. זוהי הגדרה כללית ביותר, של "הצהרת כוונות", שאינני יודע מה משמעותה המשפטית. מה גם שבמעיפים הבאים אנו מפרידים בין יועץ משפטי שהוא עובד הרשות ובין יועץ משפטי שאיננו עובד הרשות. מהי אפוא מהותו של הייעוץ הזה? מה כמותו? והרי אין כאן כוונה למשרה ערטילאית לצורך תקן, אלא אנחנו יוצים להגיע לייעוץ משמעותי, להזדקקות לייעוץ.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
15.7.75

מר שפט:

מה שנוגע להצעות מרכז השלטון המקומי, מבלי שהתייעצתי במשרד בנדון, דעתי האישית היא שהצעות אלו מרוקנות את החוק כולו מתכנון. אני, כיועץ משפטי של משרד (לא כעו"ד) רוצה לעמוד על השוני העצום בעבודתן של אותן רשויות מקומיות שיש להן יועץ משפטי לעומת רשויות שאין להן יועץ משפטי, גם אם הן קשורות עם משרד גדול של עו"ד שנותן להן יועץ משפטי. בעבודה היומ-יומית אלה אינם משתתפים כלל.

היו"ר י. תמיר:

אני מציע להוסיף במספר של סעיף 3 את הפסקה: "או שהוא מועסק עפ"י חוזה מיוחד". האין משרד הפנים יכול לומר לעירייה: ההתקשרות שלך עם משרד של עו"ד פלוני איננה טובה - הואיל למנות לך יועץ משפטי משלך?

מר שפט:

החוק האנגלי הולך לאחריהם בכיוון קביעת מתן שירות. אם אנחנו רוצים ללכת בדרך זו - המסקנה המתבקשת היא שהכרחי שיהיה בעל מקצוע היושב במקום ועיסוקו במקום.

היו"ר י. תמיר:

עיריית חולון אין לה היגיון יועץ משפטי משלה, והיא קשורה עם משרד עו"ד. מהו ההבדל הכספי בין שני המקרים?

מר וירשובסקי:

יועץ משפטי שהוא עובד העירייה חוסך לעירייה הרבה כסף.

א. אבוחצירא:

ברמלה בהגתי עד היום לפנות לעו"ד פרטי כל אימת שנזקקתי ליועץ משפטי, וסילמתי לו בעד כל ייעוץ טבין ותקילין. לאחר שעשיתי לי חשבון - החלטתי שעדיף לשכור עו"ד עובד העירייה. זה עולה לי 50% מההוצאה בעבר.

י. בארי:

ומה בנוגע להוצאות הצלוחות של לשכה, מזכירה וכו'?

א. אבוחצירא:

אני חייב בלאו הכי להחזיק משרד של חובע (שאיננו עו"ד) ומזכירה, כי אני חייב להגיש תביעות בביהמ"ש וכו'. היום מופיע היועץ המשפטי שלי בביהמ"ש בכל חסי התביעה, והוא נזקק לאותה לשכה ולאותה מזכירה, ואת התובע הקודם פיטרתי.

כחבר הנהלת מרכז השלטון המקומי מצטער לומר שפעמים רבות אני שומע כאן בוועדה דברים שהם דעת מרכז השלטון המקומי מבלי ששמעתי על דיון כזה במרכז עצמו. מה גם שאם אתה מבטל את סעיף 3, לפי הצעת המרכז - אין באמת צורך בחוק כולו. סעיף 3 הוא השינוי שאנו מציעים במצב הקיים.

מה שנוגע לסעיף 7 - אני מתנגד למתן זכות ליועץ המשפטי להביע דעה בישיבות המועצה. כל ראש עיר שמגיע לישיבת המועצה שבה דרושה חוות-דעת משפטית יתייעץ תמיד לפני הישיבה עם היועץ המשפטי. אבל לא ייתכן לאפשר ליועץ המשפטי זכות הדיבור לפי בקשתו באמצע הישיבה.

מר שפט:

סעיף 7 הוא אחד המעיפים החשובים שבחוק, ובענין זה דעתי שונה משל ח"כ אבוחצירא. לא ייתכן לומר ליועץ המשפטי: תפקידך לתת לי עצות - תן לי את העצות לפניהם. מה שמבקשים כאן הוא לאפשר לו להשמיע חוות-דעת מקצועית גרידא, כדי שמה שהוא אומר - יורשם. אנחנו בהחלט מעוניינים שחברי ועדת התכנון, לפני שהם מחליטים באופן בלתי חוקי, ישמעו חוות

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
15.7.75

מר שפט:

מקצועית, כדי שלא יוכלו אח"כ לטעון: לא ידענו. מה גם שלמהנדס העיר יש סמכויות בתוקף תפקידו להציג ענין בשיבת הוועדה.

הי"ר י. חמיר:

יש הבדל ניכר בין ייעוץ שנותן היועץ המשפטי ובין הייעוץ הטכני המקצועי של מהנדס העיר. משום שבמהנדס העיר מייצג - ההחלטה היא בסופו של דבר בידי הנבחרים. ואילו כשהיועץ המשפטי טוען שדבר מסויים הוא בניגוד לחוק - ניטלת למעשה זכות השיקול מוועדת התכנון. הי"ר המשפטי צריך להינתן לפני ועד שהענין מובא למליאת מועצת העירייה.

י. בארי:

אני תומך בסעיף 7 בכתבו וכלשונו. נאמר לו: ההזדמנות להשמיע חוות-דעת מקצועית. וכבר אמר מר שפט: כדי למנוע אח"כ אפשרות של טענה מצד המחליטים שלא ידעו ושתשומת לבם לא הופנתה לנקודה מסויימת. צריך לאפשר ליועץ המשפטי למסור חוות דעת מקצועית לפני כל קבלת החלטה, אם הוא רואה צורך בכך. עצם נוכחותו בוודאי לא תפריע.

מה שנוגע לסעיפים 2 ו-3 - אם היועץ המשפטי יהיה עובד העירייה או לא - היות ושמענו כאן היום דעה שונה מזו שהושמעה ע"י נציגי מרכז השלטון המקומי בישיבה קודמת, אני מציע שלא נכריע היום, ונשמע שוב את נציגי מרכז השלטון המקומי - את שני הצדדים.

הי"ר י. חמיר:

אני מקבל את הצעת ח"כ בארי. נחזור אפוא לחוק הזה ביום ג' הבא, ונזמין לישיבה את נציגי מרכז השלטון המקומי.

(הישיבה ננעלה ב-11.00)